

CYRANO, „BERLINGOTS“ ȘI LOLOTTA...

La grecii antici, în epoca de aur a tragediei, cinci secole înaintea erei noastre, pe vremea lui Eschil, Sofocle, Euripide și Aristofan, spectacolele teatrale erau subvenționate de un particular îmbogățit în ultimul an. Conducătorii statului cunoșteau prosperitatea fiecărui cetățean; pe cel pri-copsit peste măsură, îl obligau să suporte toate cheltuielile unei reprezentații: drepturile autorului, indemnizațiile actorilor, montarea și, în plus, hrana spectatorilor: piine unsă cu miere, măslina, curmale, smochine. Reprezentarea începea în zorii zilei, în aer liber, și ținea ore întregi. Ea se compunea, în general, dintr-o trilogie: trei tragedii cu aceiași eroi, urmate de un act comic, care era parodia dramelor jucate.

Spectacolul n-avea decît o singură reprezentație, dată în amfiteatre imense, în fața cîtorva zeci de mii de localnici sau pelerini care nu-și plăteau biletul de intrare, ba erau pe deasupra și ospătați, prin generozitatea „coregiului“.

Acest „coregiu“ se simțea onorat să fie patronul unui spectacol scris și pus în scenă de un Eschil sau Sofocle, la Atena, Delfi sau Epidaur.

Unuia dintre „coregii“ aceștia, lui Mnezarchos, i-am dedicat, pe vremuri un sonet:

Mnezarchos, te-ai înavuțit! Măslinii
Ce se revarsă de la Delfi-n mare
Ți-au dăruit recolta cea mai mare
Din cîte-au pomenit, cîndva, elinii.

Va trebui să dai tribut, ca fiecare
Bogat, o tragedie Proserpinii,
Să nu-și arate sicofanții, spinii,
Poporului un semn de împăcare...

Cînd ai atîtea drahme în tezaur,
Mărinimos, tu pungile deschide...
Împarte aur și cununi de laur.

Încoronează frunțile splendide!
Lăsînd Athena lui Euripide,
Sofocle va juca la Epidaur.

Negustorul de odinioară — care plătea un impozit deghizat cetății, prin subvenționarea spectacolelor, și care primea cu satisfacție titlul de „coregiu“ — a fost înlocuit în lumea capitalistă de afaceristul crincen, care se îmbogățește pe spinarea autorilor și a actorilor, scoțînd un maximum de venituri din exploatarea uneia sau a mai multor săli de spectacole.

Un asemenea director de teatru este un domn care n-are nici o legătură cu arta, dar cunoaște la perfecție legile și scamatoriile unei perfecte administrații.

Se plînge de exploatarea altora. Aceștia sînt posesorii unui „bail“, al unui drept de închiriere, obținut de la proprietarul imobilului.

Există un prim chiraș, posesorul primului „bail“. Acesta închiriază unei a doua persoane sala de teatru, rezervîndu-și, bineînțeles, un cîștig important. Al doilea ocupant o oferă celui de-al treilea, cu o chirie sporită. Localul trece din mină în mină, pînă să ajungă în folosința unui director de trupă, care caută să stoarcă și el cît mai multe pecunii de pe urma unei șandramale prăfoase și întunecate, pe care a obținut-o prin a treia sau a patra mină.

Inchiriază garderoba, programul, cortina cu reclame, bufetul, dreptul de a vinde bomboane în antracte. Nu știu dacă mai există și azi acest penibil obicei; pe vremuri, la Paris, n-apuca să se lase cortina, și emoția pe care ți-o dăduse jocul actorilor era sugrumată de exclamațiile stridente ale vinzătoarelor de zaharicale:

— Berlingots! Bonbons accidulés!

Strigătul acesta mi s-a înfipt în nervi, mă chinuiește de ani întregi

ca o maladivă obsesie. Nici astăzi, cînd se lasă cortina, n-am scăpat de spaima că va răsuna în sală fatidicul :
— Berlingots ! Bonbons accidulés !

Autorul dramatic, în capitalele apusului, mai trebuie să plătească un tribut și omului cu bufetul. Prin contract, acesta impune cel puțin două antracte, cu un minimum de minute lungime pentru desfacerea consumațiilor.

Vrei nu vrei, opul dumitale dramatic trebuie retezat. Unitatea operei, continuitatea emoției sînt floare la ureche ; esențial e contractul cetățeanului care vinde limonadă și sandvișuri. Trăiască antractele !

Avantajele pe care un întreprinzător de spectacole, numit director, le face altora, îl obligă și pe el să-și acorde diverse avantaje ; își plătește prost actorii, face montări de bogdaproste, speculează pe autor, majorează prețul biletului de intrare. Nu se mai pot duce la teatru decît oamenii bogați, iar oamenii bogați, cu sensibilitatea tocită, vor piese cît mai friabile, mai pipărate, cu adultere, incesturi, asasinate, vicii, moravuri împotriva naturii și tot felul de condimente care să le înlesnească digestia și să le țină atenția trează prin surprize abracadabrante.

Unde mai e loc pentru piesa de idei, de sentimente înalte, de probleme, de evocări istorice, de poezie ?

Dacă Parisul are cîteva scene subvenționate de stat, a căror menire este să reprezinte în primul rînd dramaturgia clasică, fără mari ca Anglia și Italia nu s-au învrednicit să-și acorde un teatru național. Mișcarea artistică e lăsată pe mîna particularilor... Iar particularii n-au nici un interes să cultive un repertoriu de înaltă calitate, cu distribuții de mîna-ntîi și cu montări onorabile. Interesul lor este să facă avere.

Autorul dramatic autentic mai are de luptat cu mulțimea amatorilor bogați, care se oferă să suporte toate cheltuielile trupei și ale montării. Asigurați pentru un număr de spec-

tacole, e firesc ca speculanții săilor să dea întîietate celor ce plătesc.

Alți industriași sau bancheri închiriază sala, trupa, pe director și pe autor, ca să-i pună în slujba unei metrese capricioase, cu veleități de actriță. Altceva e să întrefii o „artistă dramatică“, decît o femeiușcă oarecare ! Teatrul dă prestigiu.

E o carte de vizită care deschide multe uși. S-o teatralizăm, deci, și pe Lolotta !

În condițiile acestea, cariera unui dramaturg sărac devine un calvar. Ca să reușești, ai nevoie de concursuri financiare lăturale. În fiecare epocă, e un tarif special, după valoarea de atunci a francului.

Un erou al lui Jean Sarment spunea acum vreo treizeci de ani :

— Ca să fii jucat la Paris, îți trebuie 25.000 franci ! Chiar oamenii de talent, care au reușit mai tîrziu, au trebuit să-și dea obolul cuvenit, domnului director.

Pînă să ajungă un nume comercial, celebrul autor boulevardier Henri Bernstein, moștenitor bogat, și-a subvenționat șapte piese de teatru. Dacă n-ar fi avut bani, n-ar fi cunoscut succesele de mai tîrziu.

Cazul cel mai tipic este al lui Edmond Rostand, fecior de oameni avuți și el.

Cînd și-a prezentat drama romantică Cyrano de Bergerac celor doi directori ai Teatrului „Porte Saint Martin“, Hertz și Coquelin, aceștia i-au obiectat :

— N-avem bani s-o montăm !

— Cît vă trebuie ? — a întrebat Rostand.

— 400.000 de franci.

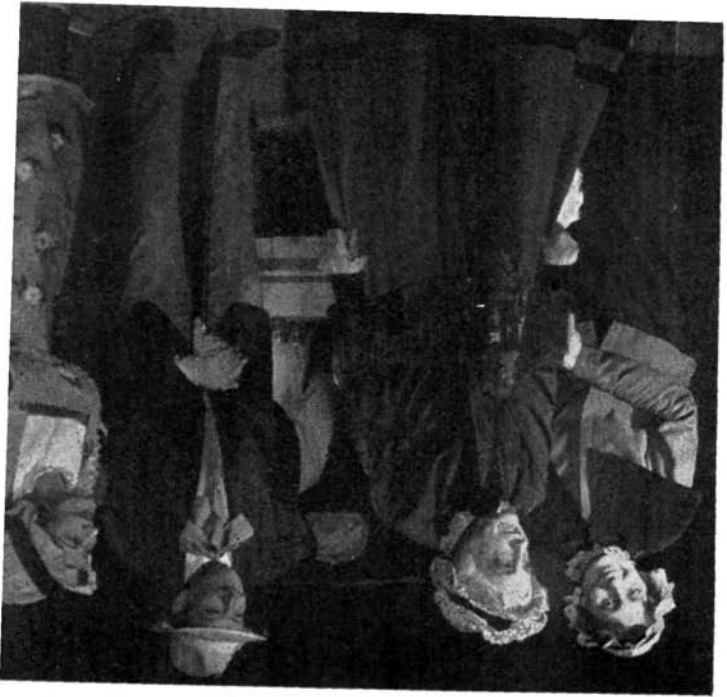
Pe vremea aceea, era o sumă colosală.

— Vi-i aduc ! a răspuns poetul.

S-a repezit la Marsilia, unde locuia bogatul său părinte, și a venit cu 20.000 napoleoni.

Cyrano de Bergerac a fost pus în scenă și a înregistrat cel mai mare succes teatral al vremilor moderne. Ce se făcea autorul dacă nu dispunea de această sumă ? Literatura dramatică franceză ar fi fost lipsită de o capodoperă care se joacă și azi pretutindeni.

București- BUDAPESTA

Budapesta- BUCUREȘTI